

ПОПЕЛЮК ВАДИМ ПАВЛОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри господарського права і процесу, кандидат юридичних наук*

ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ СТАНДАРТНИХ ФОРМ ГОСПОДАРСЬКИХ ДОГОВОРІВ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

В відомій справі *Mascaulay v Schroeder Music Publishing Co Ltd* [1974] суддя Lord Diplock зазначив про існування двох категорій стандартних форм договорів. Перша включає договори, умови яких хоча й прийняли стандартну форму, але являють собою результат перемовин між сторонами, чи найбільш розповсюджену (стандартну) форму між організаціями, що представляють інтереси сторін. «The terms of this kind of standard form of contract have not been the subject of negotiation between the parties to it, or approved by any organisation representing the interests of the weaker party... Умови цього виду стандартної форми договору не були предметом переговорів між його сторонами або затверджені будь-якою організацією, що представляє інтереси слабшої сторони» [1].

При цьому стандартні форми або проформи договорів широко застосовуються суб'єктами господарювання задля полегшення ведення бізнесу, для прикладу, це – чартера проформи BIMCO, стандартні страхові поліси, проформи стандартних договорів FOSFA і GAFTA в торгівлі, проформи FIDIC при проектуванні та будівництві та інші.

Особливостями стандартних форм договорів є те, що вони відповідають умовам ринку, оскільки погодження умов, обумовлено законами попиту та пропозиції. Крім того, наявність стандартних форм, визнаних у всьому світі, істотно полегшує процедуру узгодження умов, які витримали тест часу, перевірені судовими справами, і мають цілком однозначні формулювання.

Так, типові договори FOSFA і GAFTA відображають торговельну практику агропродукції з урахуванням різних способів транспортування, а відмінностями між проформами є види поставки – CIF, FOB, FCA, різновид сільськогосподарської культури та інше. В деяких договорах враховується країна походження, напрям поставки та регулюються англійським правом. Відповідно, особливістю роботи з типовими формами є те, що всі вони викладені лише англійською мовою, незважаючи на те, що офіційними мовами цих асоціацій є, крім англійської, ще німецька, французька, іспанська та італійська [2].

Загалом перевагами проформ договорів FOSFA і GAFTA є те, що їхні умови однаково враховують інтереси продавців та покупців, завдяки зрозумілій для трейдерів термінології, є доступними за змістом та передбачають відомі на практиці процедури. Дані проформи можуть використовуватись не лише членами FOSFA і GAFTA, а й іншими учасниками комерційної діяльності, адже опубліковані у вільному доступі [3; 4].

Далі, проформи BIMCO, які існують щодо кожного виду фрахтування суден, а саме щодо рейсового фрахтування, фрахтування за тайм-чартером та фрахтування за бербоут-чартером. Особливістю проформ рейсових чартерів є те, що існують як універсальні проформи, так і окремі проформи для перевезення кожного виду вантажу. Найбільш поширеною універсальною проформою є Gencon. Вперше ця проформа була прийнята в 1909 році, а потім переглядалася в 1922, 1959, 1976 роках, а остання редакція цього чартеру відзначена в 1994 році, яка на сьогодні широко використовується [5].

Головне те, що BIMCO створив значну кількість проформ, які регулюють всі сфери на міжнародному фрахтовому ринку. Більш того, для ще більшого полегшення укладання контрактів, BIMCO на своєму офіційному сайті дає можливість авторизованим особам, завдяки функції SmartCon, скласти, погодити, редагувати та укласти контракт онлайн. Крім того, визнання авторитету розроблених проформ BIMCO, які попередньо обговорюються і узгоджуються з національними об'єднаннями судовласників, експортерів і імпортерів зовнішньоторговельних вантажів, забезпечується широким колом учасників самої BIMCO.

Також, провідною організацією по створенню проформ виступає Міжнародна федерація інженерів-консультантів (FIDIC). Проформи FIDIC – це докладний механізм, спрямований на результативну реалізацію процесу проектування та будівництва. За більш ніж сто років існування організації було створено кілька видів таких документів, які неформально називаються книгами в поєднанні з певним кольором. Основною ознакою для класифікації контрактів FIDIC є відмінність у функціях і принципах взаємодії між замовником, виконавцем і інженером-консультантом. Всього FIDIC розроблено дев'ять проформ контрактної документації. При цьому проформам FIDIC довіряють не лише замовники та виконавці проектів будівництва, але й інші гравці, без яких реалізація таких проектів часто неможлива (кредитні та міжнародні фінансові організації, в тому числі Європейський інвестиційний банк, ЄБРР, Світовий банк тощо) [6].

На національному рівні, стандартні форми в основному, розробляються і затверджуються Кабінетом Міністрів України або іншим органом державної влади у формі примірних і типових договорів (ч. 4 статті 179 Господарського кодексу України, ст. 630 Цивільного кодексу України). Головна їх відмінність, полягає в можливості сторін договору певним чином впливати на умови такого договору. Примірні договори мають рекомендаційний характер, що дає сторонам змінювати певні умови або доповнювати його зміст, а типовий договір не дає права сторонам відступати від його змісту. Наприклад, примірний договір фінансового лізингу, затверджений наказом Міністерства України у справах науки і технологій № 59 від 03.03.1998 року та типовий договір оренди цілісного майнового комплексу державного підприємства (структурного підрозділу державного підприємства), затверджений наказом Фонду державного майна № 1774 від 23.08.2000 року.

З огляду на світову практику використання різних стандартних форм договору, можна зробити висновок, що така практика викликана

наявністю певного експертного середовища недержавних інститутів щодо розроблення таких стандартних форм та врахування інтересів сторін договору, особливо це стосується слабкої сторони договору, що в сучасних умовах має беззаперечні переваги для ведення бізнесу. Зокрема, стандартні форми договору зменшують витрати на підготовку договору, є зручними для ознайомлення з істотними умовами, формулювання та терміни сформовані професійним середовищем й мають більшу довіру, а також перевірені сформованою судовою практикою. Безумовно, застосування стандартних форм договору значно полегшує процес укладання, позбавляючи учасників переговорів необхідності узгоджувати окремо кожен умову, але не виключає залучення досвідчених фахівців до процесу укладання договору.

Список використаної літератури:

1. Macaulay v Schroeder Music Publishing Co Ltd [1974] II – [Електронний ресурс] // Режим доступу// https://en.wikipedia.org/wiki/Schroeder_Music_Publishing_Co_Ltd_v_Macaulay
2. Гиренко І.В. Недержавне регулювання зовнішньоекономічних договорів проформами міжнародних асоціацій // International scientific journal «Internauka.» Series: «Juridical Sciences» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.inter-nauka.com/magazine/law/>.
3. Офіційна інтернет-сторінка Міжнародної Федерації асоціацій торгівлі олійними культурами, насінням і жирами – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fosfa.org/>.
4. Офіційна інтернет-сторінка Міжнародної Федерації асоціацій торгівлі олійними культурами, насінням і жирами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fosfa.org/>.
5. Лебедев В.П. История проформы Gencon. – [Електронний ресурс] // Режим доступу// https://interlegal.com.ua/ru/publikacii/istoriya_proformy_gencon/.
6. Сергій Оберкович, Максим Лебедев ЕРС контракт в Україні: ризики та нюанси реалізації // «Юридична газета» – [Електронний ресурс] // Режим доступу// <https://yur-gazeta.com/publications/practice/mizhnarodne-pravo-investiciyi/ers-kontrakt-v-ukrayini-riziki-ta-nyuansi-realizaciyi.html>.

Ключові слова: договір, господарський договір, форма договору, типові договори, стандартна форма договору.

Ключевые слова: договор, хозяйственный договор, форма договора, типовые договора, стандартная форма договора.

Key words: contract, commercial agreement, contract form, standard contracts, standard contract form.